

Seymour Levov, bijgenaamd 'De Zweed', is op zijn middelbare school een legendarische sportheld die volwassen wordt in het bloeiende Amerika van na de Tweede Wereldoorlog. Hij trouwt een voormalig Miss New Jersey, erft zijn vaders succesvolle handschoenenfabriek en betreft een schitterend huis. Maar alles wat voor hem van waarde is gaat op een dag in 1968 verloren. Seymours geliefde dochter Merry is veranderd van een lief, slim meisje in een norske, fanatiek revolutionaire tiener en zij blijkt verantwoordelijk voor een politiek-terroristische daad. Van het ene op het andere moment verandert Seymours verlangen naar een Amerikaanse pastorale in de aangeboren Amerikaanse razernij.

'Een serieuze kandidaat voor de eretitel Great American Novel.'
– *de Volkskrant*

In 1997 won Philip Roth de Pulitzerprijs voor *Amerikaanse pastorale*. In 1998 ontving hij in het Witte Huis de National Medal of Arts en in 2002 de hoogste onderscheiding van de American Academy of Arts and Letters, de Gold Medal in Fiction. Tweemaal won hij de National Book Award en de National Book Critics Circle Award. Hij heeft de PEN/Faulkner Award driemaal gewonnen. In 2005 ontving hij voor *Het complot tegen Amerika* de Society of American Historians-prijs. Roth ontving de twee meest prestigieuze prijzen van PEN: de PEN/Nabokov Award en de PEN/Bellow Award. Roth is de enige nog levende Amerikaanse schrijver wiens werk wordt uitgegeven in een complete, definitieve reeks door de Library of America.

Philip Roth

Amerikaanse pastorale

Vertaald door Else Hoog

2014

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Voor J.G.

*Dream when the day is thru,
Dream and they might come true,
Things never are as bad as they seem,
So dream, dream, dream.*

– Johnny Mercer,
uit ‘Dream’, een populaire song uit de jaren veertig

the rare occurrence of the expected...

– William Carlos Williams,
uit ‘At Kenneth Burke’s Place’, 1946

I

HERINNERINGEN AAN HET PARADIJS

1

De Zweed. In de oorlogsjaren, toen ik nog een jongetje op de lagere school was, was dat een magische naam in onze buurt in Newark, zelfs voor volwassenen voor wie het oude stadsgetto in Prince Street nog maar een generatie geleden was en die nog niet zo vlekkeloos veramerikaniseerd waren dat ze ondersteboven waren van de voortreffelijkheid van een middelbareschoolsportman. De naam was magisch; het anomale gezicht ook. Van de weinige joodse leerlingen met een lichte teint op onze, overwegend joodse, openbare middelbare school, bezat niemand iets dat ook maar enigszins leek op het onbewogen masker met de steile vikingkaak van deze blauwogige, blonde knaap die in ons midden was geboren als Seymour Irving Levov.

De Zweed schitterde als *end* bij het *football*, als *center* bij het basketbal en als eersthonkman bij het honkbal. Het basketbalteam was het enige dat er ooit wat van terechtbracht – ze wonnen twee keer het stadskampioenschap met hem als topscorer – maar zolang de Zweed maar uitblonk deed het lot van onze sportploegen er niet zo erg toe voor een groep scholieren wier ouders, grotendeels te laag opgeleid en overbelast, bovenal eerbied hadden voor academische prestaties. Lichamelijke agressie, zelfs gecamoufleerd door sportuniformen en officiële regels en niet bedoeld om joden te beschadigen, was niet iets waar onze gemeenschap traditioneel plezier aan beleefde – dat deed ze aan doctorstitels. Toch kreeg de buurt door de Zweed deel aan een fantasie over zichzelf en over de wereld, de fantasie van sportliefhebbers waar ook: bijna net zoals niet-joden (zoals zij zich niet-joden voorstelden) konden onze families vergeten waar het in het leven eigen-

lijk om gaat en al hun hoop in een sportieve prestatie stoppen. In de eerste plaats konden ze de oorlog vergeten.

De verheffing van Zweed Levov tot huis-Apollo van de joden van Weequahic kan, denk ik, het best worden verklaard door de oorlog tegen de Duitsers en de Japanners en de angsten die daarvoor werden gevoeld. Zolang de Zweed niet klein te krijgen was op het sportveld schonk de nietszeggende buitenkant van het leven een bizar, bedrieglijk soort voldoening, een plezierige ont-snapping in een zweediaanse onschuld, aan hen die in doodsangst leefden dat ze hun zoons of hun broers of hun man nooit meer zouden zien.

En hoe beïnvloedde dit hem – de verheerlijking, de heiliging van ieder hoekschot dat hij maakte, iedere pass die hij met een sprong opving en iedere klap die hij pal langs de lijn van het linksveld afvuurde voor een tweehonkslag? Was hij daardoor die bezadigde jongen met dat uitdrukingsloze gezicht geworden? Of was die volwassen aandoende ernst het uiterlijke blijk van een zwaar, innerlijk gevecht om het narcisme te beteugelen dat door een hele gemeenschap kwistig met liefde werd overgoten? De cheerleaders van de middelbare school hadden een speciale kreet voor de Zweed. In tegenstelling tot de andere kreten, die bedoeld waren om het hele team te bezielen of de toeschouwers op te zwepen, was dit een ritmisch, voetenstampend eerbetoon aan de Zweed alleen, onverbloemd en onbeschaamd enthousiasme voor zijn volmaaktheid. Die kreet deed de gymzaal denderen tijdens basketbal, elke keer dat hij een rebound had of scoorde, hij golfde door onze helft van het City Stadium tijdens footballwedstrijden, iedere keer dat hij een meter won of een pass onderschepte. Zelfs tijdens de slecht bezochte thuiswedstrijden in Irvington Park, waar geen cheerleaderspeloton was dat enthousiast langs de zijlijn knielde, kon je hem horen, zachtjes geroepen door het handjevol trouwe honkbalsupporters van Weequahic op de houten tribunes, niet alleen wanneer de Zweed aan slag kwam maar ook als hij alleen maar iemand uitving op het eerste

honk. Het was een kreet van zeven lettergrepen, waarvan er drie zijn naam vormden, en hij klonk als volgt: Ba ba-ba! Ba ba... ba-ba! en vooral tijdens footballwedstrijden werd het tempo met iedere herhaling hoger totdat er, op het toppunt van uitzinnige aanbidding, een extatische explosie van rokjesbollende radslagen plaatsvond en de oranje gymbroekjes van tien stevige kleine cheerleaders als vuurwerk flikkerden voor onze blij verbaasde ogen... en niet omdat ze hielden van u of mij, maar van de wonderbaarlijke Zweed. ‘Zweed Levov! Rijmt op... “The Love”! Zweed Levov! Rijmt op... “The Love”! Zweed Levov! Rijmt op “The Love”!’

Ja, waar hij ook keek, overal waren ze verliefd op hem. Getergde eigenaars van snoepwinkels noemden ons ‘Hé daar – afblijven!’ of ‘Laat-dat-joh!; hem noemden ze beleefd ‘Zweed’. Ouders glimlachten en zeiden vriendelijk ‘Seymour’ tegen hem. De kwetterende meisjes die hij op straat passeerde zwijmelden ostentatief en de moedigsten brulden hem na: ‘Kom terug, kom terug, Levov van mijn leven!’ En hij liet het toe, liep in onze buurt rond met al die liefde in zijn bezit en zag eruit alsof hij niets voelde. Terwijl wijzelf ons in onze dagdromen misschien voorstelden dat die volslagen, onvoorwaardelijke, kritiekloze, idolate aanbidding een positieve invloed op ons zou hebben, leek de liefde die de Zweed werd opgedrongen hem juist het vermogen te *ontnemen* om iets te voelen. Deze jongen, die door zovelen werd gebruikt als symbool van de hoop – als belichaming van de kracht, de vastberadenheid en de koene heldhaftigheid waardoor de dienstplichtigen van onze middelbare school heelhuids zouden terugkeren uit Midway, Salerno, Cherbourg, de Solomoneilanden, de Aleoeten, Tarawa – leek geen druppel geestigheid of ironie te bezitten die zijn gulden gave voor verantwoordelijkheid kon aantasten.

Maar geestigheid of ironie is als een hapering in zijn slag voor een joch als de Zweed, want ironie is een zuiver menselijke troost die niet ter zake doet als je toch je zin al krijgt als god. Misschien

was er een kant van zijn persoonlijkheid die hij onderdrukte of die nog sluimerde, maar waarschijnlijk was die er helemaal niet. Door zijn afstandelijkheid, zijn schijnbare passiviteit als liefdes-object van zoveel aseksuele hofmakerij leek hij, zo niet goddelijk, toch duidelijk met kop en schouders uit te steken boven de meer fundamentele menselijkheid van zowat iedereen op de school. Hij zat vastgeketend aan de geschiedenis, was een werktuig van de geschiedenis, vereerd met een hartstocht waarvan misschien nooit sprake zou zijn geweest als hij het basketbalrecord van Weequahic – door zeventwintig punten tegen Barringer te scoren – op een andere dag had verbeterd dan op die trieste, trieste dag in 1943, toen er achteventig Flying Fortresses werden neergehaald door jachtvliegtuigen van de Luftwaffe, twee door luchtafweergeschut werden getroffen en er nog eens vijf neerstortten nadat ze de Engelse kust waren overgevlogen, terugkomend van een bombardement op Duitsland.

De jongere broer van de Zweed, Jerry Levov, zat bij mij in de klas, een schrielle, superlenige jongen met een klein hoofd, die qua bouw wel wat van een dropveter weg had, vrij briljant was in wiskunde en in 1950 de afscheidstoespraak zou houden namens onze klas. Hoewel Jerry nooit werkelijk met iemand bevriend was, toonde hij door de jaren heen op zijn hooghartige, opvliegende manier belangstelling voor me, en zo kwam het dat ik vanaf mijn tiende jaar geregeld van hem verloor met pingpong, in de kelder met afgetimmerde wanden van het vrijstaande huis van de Levovs op de hoek van Wyndmoor en Keer – waarbij het woord *afgetimmerd* wil zeggen dat de kelder was afgewerkt met knoestig grenen, gezellig gemaakt, en niet, zoals Jerry scheen te denken, dat het de ideale plek was om een andere jongen in elkaar te timmeren.

De explosiviteit van Jerry's agressie aan de pingpongtafel was groter dan die van zijn broer in welke sport ook. Het geniale van een pingpongballetje is dat het zodanig van formaat en vorm is dat niemand je er een oog mee kan uit meppen. Anders zou ik

nooit hebben gepingpong in de kelder van Jerry Levov. Als het me niet de gelegenheid had gegeven om tegen iedereen te zeggen dat ik de weg wist in het huis van Zweed Levov had niemand me in die kelder gekregen, weerloos op een houten batje na. Iets dat zo weinig weegt als een pingpongballetje kan niet dodelijk zijn, maar als Jerry met dat ding lede moet de gedachte aan moord door zijn hoofd hebben gespeeld. Het kwam nooit bij me op dat dit gewelddadige vertoon iets te maken zou kunnen hebben met wat het voor hem betekende om het kleine broertje van Zweed Levov te zijn. Omdat ik me niets heerlijkers kon voorstellen dan de broer van Zweed Levov te zijn – behalve de Zweed zelf te zijn – kon ik niet begrijpen dat het voor Jerry misschien moeilijk was om zich iets ergers voor te stellen.

De kamer van de Zweed – die ik nooit durfde te betreden, maar waar ik altijd even naar binnen gluurde als ik naar de wc bij Jerry's kamer ging – zat weggestopt onder het dak aan de achterkant van het huis. Met zijn schuine zoldering en zijn dakkapellen en zijn kampioenschapsvlaggetjes van Weequahic aan de muren zag hij er in mijn ogen uit als een echte jongenskamer. Door de twee openslaande ramen boven het gazon achter het huis kon je het dak zien van de garage van de familie Levov, waar de Zweed, toen hij op de lagere school zat, 's winters zijn slag oefende door tegen een honkbal te meppen die met kleefband was bevestigd aan een koord dat aan een dakspaar hing – een idee dat hij misschien had overgenomen uit een honkbalroman van John R. Tunis, *The Kid from Tomkinsville*. Dat boek en andere honkbalboeken van Tunis – *Iron Duke*, *The Duke Decides*, *Champion's Choice*, *Keystone Kids*, *Rookie of the Year* – ontdekte ik doordat ik ze op de ingebouwde plank naast het bed van de Zweed zag staan, alfabetisch gerangschikt tussen twee massief bronzen boekensteunen die een bar-mitswacadeau waren geweest, miniatuurreplica's van *De Denker* van Rodin. Ik ging meteen naar de bibliotheek om alle boeken van Tunis te lezen die ik kon vinden en begon met *The Kid from Tomkinsville*, een grimmig, pakkend jongens-

boek, eenvoudig van taal, hier en daar houtherig maar op de man af en waardig, over 'de Kid', Roy Tucker, een welgevormde jonge werper uit de landelijke heuvels van Connecticut, wiens vader sterft als hij vier is en wiens moeder sterft als hij zestien is en die zijn grootmoeder de eindjes aan elkaar helpt knopen door overdag in het boerenbedrijf van de familie te werken en 's avonds in de stad, in 'MacKenzie's drugstore, op de hoek van South Main'.

In het boek, verschenen in 1940, stonden zwart-wittekeningen die, met een klein beetje expressionistische overdrijving en precies genoeg anatomische vaardigheid, op een slimme manier de hardheid van het leven van de Kid weergaven, in de tijd voordat het honkbal als sport verlicht werd met duizenden statistische feiten, in de tijd toen het nog ging over de geheimenissen van het aardse lot, toen beroepshonkballers er nog niet uitzagen als grote, gezonde knapen, maar als magere, hongerige arbeiders. De tekeningen leken te zijn voortgekomen uit de donkere zuinigheid van Amerika tijdens de crisisjaren. Zowat om de tien bladzijden, om een dramatisch lichamenlijk moment in het verhaal bondig af te beelden – 'Hij wist er wat vaart achter te zetten' – 'De bal was uit' – 'Razzle hinkte naar de dug-out' – staat een bijna zwarte, zwaar geïnkte afbeelding van een broodmagere speler met een schimmig gezicht in grimmig silhouet op een blanco pagina, als de eenzaamste ziel ter wereld, geïsoleerd van de natuur zowel als de mens, of hij staat in een gestippelde nabootsing van het gras op een honkbalveld, terwijl hij het iele poppetje van een wormachtige schaduw onder zich meesleept. Zelfs in honkbaluniform is hij niet aantrekkelijk; als hij de werper is, ziet zijn gehandschoende hand eruit als een klauw; en wat het ene plaatje na het andere treffend bewijst is dat spelen bij de profs, hoe heldhaftig het ook mag lijken, gewoon een vorm van afmattend, onbevredigend werk is

The Kid from Tomkinsville had net zo goed *Het lam uit Tomkinsville* kunnen heten, of zelfs *Het lam uit Tomkinsville ter slachting geleid*. In de loopbaan van de Kid als de bezielende nieuwko-

mer bij de onderaan staande Brooklyn Dodgers wordt iedere zege beloond met een verschrikkelijke teleurstelling of een verpletterend ongeluk. De hechte band die ontstaat tussen de eenzame, door heimwee geplaagde Kid en de oude catcher van de Dodgers, Dave Leonard, die hem met succes leert hoe het bij de grote jongens toegaat en hem 'met zijn kalme, bruine ogen achter de plaat' helpt om geen honkslag tegen te krijgen, wordt wreed verbroken als het seizoen zes weken aan de gang is, wanneer de oude rot van de ene dag op de andere van de loonlijst wordt geschrapt. 'Een snelheid waar ze het niet vaak over hadden in het honkbal: de snelheid waarmee een speler opkomt... en ondergaat.' Dan, nadat de Kid zijn vijftiende wedstrijd op rij heeft gewonnen – een debutantenrecord dat door geen werper ooit is overtroffen – wordt hij in de douche per ongeluk omvergelopen door onbesuisde teamgenoten die aan het stoeien zijn na de grote overwinning, en ten gevolge van de kwetsuur aan zijn elleboog die hij bij die val oploopt zal hij nooit meer kunnen werpen. Hij zit de rest van dat jaar op de bank, wordt ingezet als pinchhitter vanwege zijn kracht op de plaat, en dan, de hele witte winter door – terug in Connecticut, waar hij zijn dagen op de boerderij en zijn avonden in de drugstore doorbrengt, inmiddels beroemd maar eigenlijk weer helemaal Oma's Jongen – werkt hij in zijn eentje nijver aan Dave Leonards raad om zijn slag vlak te houden ('een neiging om zijn rechterschouder neer te trekken en omhoog te slaan was zijn ergste fout'), door een bal aan een touw in de schuur op te hangen en er op koude winterochtenden tegen te meppen met zijn 'geliefde knuppel', totdat hij zich in het zweet heeft gewerkt. "Knal..." Het zuivere, heerlijke geluid van een knuppel die vol een bal raakt.' Het volgende seizoen is hij klaar om bij de Dodgers terug te keren als snelle rechtsvelder, slaat als tweede slagman 0,325 en voert zijn ploeg helemaal naar de finale. Op de laatste dag van het seizoen, in een wedstrijd tegen de Giants, die eerste staan met maar een punt voorsprong, prikkelt de Kid de aanval van de Dodgers en aan het eind van de veertiende

inning – met twee man uit, twee man in, en de Dodgers op voor-
sprong door een run van de Kid, met zijn gewaagde, karakteris-
tiek gespierde honklopen, redt hij tenslotte de wedstrijd door
een vangbal in volle ren, waarbij hij tegen de wand van het rech-
termiddenveld kwakt. Door dit geweldig gewaagde kunststuk
dringen de Dodgers door tot de World Series, de finale van het
Amerikaanse profkampioenschap, en blijft hij liggen, ‘kronkel-
lend van de pijn op de groene zoden achter in het rechtermidden-
veld’. Tunis besluit als volgt: ‘De schemering daalde neer op een
groep spelers, op een reusachtige menigte die het veld op stroom-
de, op twee mannen die een roerloze gestalte op een brancard
door de rumoerige massa droegen... Er klonk een donderslag.
De regen daalde neer op de Polo Grounds.’ Daalde neer, daalde
neer, een donderslag, en aldus eindigt het Boek Job van deze jon-
gen.

Ik was tien en ik had nog nooit zoiets gelezen. Wat was het le-
ven wreed. Wat was het onrechtvaardig. Ik kon het niet geloven.
Het laakbare lid van de Dodgers is Razzle Nugent, een fantasti-
sche werper maar een dronkenlap en een heethoofd, een hard-
handige bullebak die intens jaloers is op de Kid. En toch is het
niet Razzle die ‘roerloos’ op een brancard wordt weggedragen,
maar de beste van allemaal, de boerenweesjongen bijgenaamd
de Kid, bescheiden, serieus, kuis, loyaal, naïef, niet klein te krij-
gen, noest, beleefd, dapper, een briljant sporter, een ascetische
schat van een jongen. Het hoeft geen betoog dat ik de Zweed en
de Kid als één beschouwde en me afvroeg hoe de Zweed het aan-
kon om dit boek te lezen, dat mij bijna tot tranen toe geroerd had
en waar ik slapeloze nachten van had. Als ik de moed had gehad
het woord tot hem te richten zou ik hem hebben gevraagd of hij
dacht dat dit einde betekende, dat het afgelopen was met de Kid
of dat het de mogelijkheid inhield van nog een comeback. Het
woord ‘roerloos’ gaf me de rillingen. Was de Kid om het leven ge-
komen door die laatste vangbal van het jaar? Wist de Zweed dat?
Kon het hem iets schelen? Kwam het in zijn hoofd op dat als de

Kid uit Tomkinsville door onheil getroffen kon worden, dit de grote Zweed ook zou kunnen treffen? Of was een boek over een schat van een ster die wreed en onrechtvaardig wordt gestraft – een boek over een hoogbegaafd, onschuldig joch wiens ergste fout een neiging is om zijn rechterschouder neer te trekken en omhoog te slaan, maar dat toch kapotgemaakt wordt door de donderende hemelen – zomaar een boek tussen die ‘Denker’-boekensteunen op zijn plank?

*

Op Keer Avenue woonden de rijke joden – ze werden althans als rijk beschouwd door de meeste gezinnen die huurappartementen bewoonden in de huizen voor twee, drie en vier gezinnen, met bakstenen stoepen die een wezenlijk deel uitmaakten van ons sportleven na schooltijd: de spelletjes *craps*, het eenentwintigen en het stoepbal, waaraan pas een eind kwam als de goedkope rubberbal die meedogenloos tegen de treden aan werd gesmeten met een knal op de naad doormidden spleet. Hier, op dit raster van met acacia's omzoomde straten waarin de boerderij van Lyons opgedeeld was tijdens de hausse in het begin van de jaren twintig, had de eerste postimmigrantengeneratie van Newarks joden zich gehergroepeerd tot een gemeenschap die haar inspiratie meer uit het gewone Amerikaanse leven putte dan uit de Poolse sjtetl die hun Jiddischspreekende ouders hadden herschapen in de buurt van Prince Street, in het verpauperde Derde District. De joden op Keer Avenue, met hun afgetimmerde kelders, hun met metaalgaas bespannen veranda's en hun flagstonebordessen, leken de voorhoede te vormen en als stoutmoedige pioniers aanspraak te maken op de normaliserende Amerikaanse luxe. En in de voorhoede van de voorhoede bevonden zich de Levovs, die ons onze eigen Zweed hadden geschonken, een jongen die de dichtst mogelijke benadering was van een goj.

De Levovs zelf, Lou en Sylvia, waren ouders die niet meer of

minder herkenbaar Amerikaans waren dan mijn eigen, in Jersey geboren joodse vader en moeder, niet meer of minder beschaafd, welbespraakt, of ontwikkeld. En dat was een grote verrassing voor me. Afgezien van het vrijstaande huis op Keer Avenue bestond er tussen ons geen onderscheid zoals dat er was tussen de boeren en de aristocratie waarover ik op school leerde. Mevrouw Levov was, net als mijn eigen moeder, een goede huisvrouw, onberispelijk welgemanierd, een aardige vrouw om te zien, die bijzonder fijngevoelig was en de gave bezat om te zorgen dat haar zoons zich gewichtig voelden – een van de vele vrouwen uit die tijd die er nimmer van droomden vrij te zijn van die belangrijke huiselijke onderneming die om de kinderen draaide. Van hun moeder hadden beide jongens Levov de lange botten en het blonde haar geërfd, hoewel haar haar roder en kroeziger was en haar huid nog altijd jeugdig besproet – zodat ze er minder verbijsterend arisch uitzag dan haar zoons en een minder in het oog lopende genetische curiositeit was te midden van de gezichten in onze straten.

De vader was niet langer dan een meter achtenzestig of een meter zeventig – een spichtige man die nog geagiteerder was dan de vader wiens angsten de mijne vormgaven. Meneer Levov was een van die in de achterbuurten grootgebrachte joodse vaders wier onbehouwen, onontwikkelde zienswijze een hele generatie worstelende, gestudeerde joodse zoons irriteerde: een vader voor wie alles een onwrikbare plicht is, voor wie er een goede manier bestaat en een foute manier en daartussen niets, een vader wiens mengsel van ambities, vooroordelen en overtuigingen zo onverstoord is door zorgvuldig nadenken dat er niet zo makkelijk aan hem te ontkomen valt als je zou geloven. Beperkte mannen met een onbeperkte energie; mannen die spontaan vriendelijk zijn en gauw kwaad worden; mannen voor wie het belangrijkste van het leven *tot elke prijs doorgaan* is. En wij waren hun zonen. Het was onze taak hen lief te hebben.

Het toeval wilde dat mijn vader chiroprodist was en vele jaren

zijn praktisch uitoefende in onze woonkamer, waar hij genoeg geld voor ons gezin verdiende om mee toe te kunnen maar meer ook niet, terwijl meneer Levov rijk werd als fabrikant van dameshandschoenen. Zijn eigen vader – de grootvader van Zweed Levov – was in de jaren negentig van de vorige eeuw uit het moederland naar Newark gekomen en had daar werk gevonden als ontvlezer van schapenvellen, zo uit de looikuip vandaan, de enige jood naast Newarks ruwste Slavische, Ierse en Italiaanse immigranten in de leerlooierij in Nuttman Street van lakleermagnaat T.P. Howell, indertijd dé naam in de oudste en belangrijkste industrie van de stad, het looien en fabriceren van lederwaren. De belangrijkste benodigdheid voor het maken van leer is water – huiden die in grote vaten water ronddraaien, vaten die smerig water uitspuwen, buizen waar koud en heet water uit spuit, vele honderdduizenden liters water. Als er zacht water, goed water is, kun je bier maken en kun je leer maken, en Newark maakte allebei – grote brouwerijen, grote leerlooierijen en, voor de immigrant, hopen nat, stinkend, afmattend werk.

De zoon Lou – de vader van Zweed Levov – ging in de looierij werken nadat hij op zijn veertiende van school was gegaan om het gezin van negen mensen te helpen onderhouden, en hij raakte niet alleen bedreven in het verven van geitenleer door de verfpasta met een platte, stijve kwast op te brengen, maar ook in het sorteren en classificeren van huiden. De looierij, waar het zowel naar slachthuis als naar chemische fabriek rook, door het weken van vlees en het koken van vlees en het ontharen en pikkelen en ontvetten van huiden, waar 's zomers dag en nacht de drogers, die de duizenden en nog eens duizenden hangende huiden droogden, de temperatuur in de droogkamer met zijn lage zoldering tot vijftig graden deden oplopen, waar de reusachtige kuipkamers donkere spelonken waren die blank stonden van het spoelwater, waar grove arbeiders, die overvolle karren voortsleepten en duwden en drijf natte huiden uitwongen en ophingen, met zware voorschoten en gewapend met haken en staven,

als beesten door de afmattende storm van een twaalfurige werkdag werden gejaagd – een smerig, stinkend gebouw dat vol rood, zwart, blauw en groen geverfd water stond, waar overal op de grond happen huid lagen, overal kuilen van vet en heuvels van zout waren en vaten met oplosmiddel stonden – dat was Lou Levovs middelbare school en universiteit. Het verbazingwekkende was niet dat hij zo hard werd. Het verbazingwekkende was dat hij soms nog zo netjes kon zijn.

Toen hij voor in de twintig was verliet hij Howell & Co om met twee van zijn broers een kleine handtassenfabriek te beginnen, dat gespecialiseerd was in krokodillenhuiden die ze betrokken van R.G. Salomon, Newarks corduaankoning en voornaamste looier van krokodillenleer; een tijdlang leek het erop dat de zaak zou floreren, maar na de krach ging het bedrijf eronderdoor en gingen de drie scharrelende, dappere broers Levov failliet. Een paar jaar later werd Newark Maid Leatherware opgezet, nu door Lou Levov alleen, die tweedekwaliteitslederwaren inkocht – handtassen, handschoenen en ceintuurs met foutjes – en ze in het weekend en 's avonds langs de deuren verkocht met een handkar. In Neck – het schiereilandachtige uitsteeksel dat het oostelijkste deel van Newark is en waar iedere nieuwe golf immigranten zich eerst vestigde, de laaglanden die in het noorden en oosten door de rivier de Passaic worden begrensd en in het zuiden door de zoutmoerassen – woonden Italianen die in Italië handschoenmaker waren geweest en die nu thuis voor hem gingen werken. Uit de huiden die hij leverde, sneden en naaiden ze dameshandschoenen die hij in de hele staat uitventte. Bij het uitbreken van de oorlog had hij een collectief van Italiaanse gezinnen, die geitenleren handschoenen sneden en stikten op een klein zolderatelier in West Market Street. Het was een marginaal bedrijf, niet echt winstgevend tot, in 1942, het onverwachte succes: een zwarte, gevoerde, schapenleren uniformhandschoen, besteld door het Women's Army Corps. Hij huurde de oude parapluafabriek, een vijftig jaar oud, zwart beroet bakstenen bakbeest met drie

etages op de hoek van Central Avenue en 2nd Street, kocht die vlak daarna en verhuurde de bovenste verdieping aan een bedrijf in ritssluitingen. Newark Maid begon aan de lopende band handschoenen te produceren en om de twee, drie dagen reed de truck voor om ze op te halen.

Een reden voor nog uitbundiger blijdschap dan het overheidscontract was de Bamberger-relatie. Newark Maid veroverde Bamberger en werd de belangrijkste leverancier van luxe dameshandschoenen van dat warenhuis ten gevolge van een onwaarschijnlijke ontmoeting tussen Lou Levov en Louis Bamberger. Tijdens een officieel diner ter ere van Meyer Ellenstein, wethouder sinds 1933 en de enige jood die ooit burgemeester van Newark is geweest, kwam een hoge employé van Bamberger, die gehoord had dat de vader van Zweed Levov aanwezig was, hem feliciteren met de uitverkiezing van zijn jongen, door *The Newark News*, tot beste basketbalcenter van de regio. Alert op de kans van zijn leven – de kans om alle hindernissen in één keer te nemen en bovenaan te beginnen – haalde Lou Levov hem schaamteloos over om hem, tijdens het diner ter ere van Ellenstein, ter plekke voor te stellen aan de legendarische L. Bamberger zelf, oprichter van het meest gerenommeerde warenhuis van Newark en de filantroop die de stad zijn museum had gegeven, een invloedrijke figuur die voor de plaatselijke joodse bevolking net zoveel betekende als Bernard Baruch voor de joden in het hele land, wegens zijn intieme band met FDR. Volgens de verhalen die in de buurt de ronde deden had Lou Levov, hoewel Bamberger nauwelijks meer deed dan hem een hand geven en hem hooguit een paar minuten ondervragen (over de Zweed), het gewaagd om recht in zijn gezicht te zeggen: ‘Meneer Bamberger, wij hebben de kwaliteit, wij hebben de prijs – waarom zouden we jullie geen handschoenen kunnen verkopen?’ En voor de maand om was had Bamberger een bestelling geplaatst bij Newark Maid, de eerste, voor vijfhonderd dozijn paar.

Aan het eind van de oorlog gold Newark Maid – niet voor een